

O B S A H

PŘEDMLUVA	7
I. OTÁZKY JAZYKOVÉHO PŘÍBUZENSTVÍ A SROVNÁVACÍ STUDIUM SLOVANSKÝCH JAZYKŮ	
Různost a příbuzenství jazyků 11 — Marxistické učení o původu řeči 12 — Mšeni a vnitřní zákony jazyka 15 — Jazykové sblížování 16 — Historická typologie 19 — Historickosrovnávací metoda 20 — Nemotivovanost zvukové stránky jazyka 22 — Pravidelnost hláskových změn 23 — Vývoj mluvnických tvarů 26 — Významové změny 27 — Srovnávací syntax 28 — Hodnota historickosrovnávací metody 29 — Zákonitosti vývoje jazyka a jeho sociální podmínění 30 — Jazykový zeměpis a studium nářečí 34 — Spisovné jazyky a jejich nářeční základ 35.	11
II. SLOVANSKÉ JAZYKY V MINULOSTI A PŘÍTOMNOSTI	
1. Jazyková příbuznost Slovanů	40
Jazyková příbuznost Slovanů a její odraz v politickém a kulturním životě Slovanů 40 — Srovnávací studium slovanských jazyků 42 — Stupně příbuzenství slov. jazyků v hláskosloví, mluvnicí a slovníku 43 — Ukázky paralelního textu dnešních slovanských jazyků 45.	
2. Zeměpisné rozšíření slovanských jazyků	49
Původní slovanská sídla a postupné migrace 49 — Slovanské kmeny 52.	
3. Základní skupiny slovanských jazyků	55
Nářečí a jazyková diferenciacie Slovanů 55 — Třídění slovanských jazyků 55 — Základní rozdíly mezi skupinou západní, východní a jižní 56.	
4. Poměr slovanských jazyků k jazykům sousedním	59
Sblížování slovanských jazyků s jazyky sousedními 59 — Společensví balkánských jazyků 60 — Jazykové sblížování v oblasti západní a východní 61.	
III. INDOEVROPSKÝ ZÁKLAD SLOVANŠTINY A OTÁZKA BALTO-SLOVANSKÉ JEDNOTY	
Příslušnost slovanštiny k indoevropské jazykové rodině 64 — Theorie o původu indoevropštiny 65 — Původní sídla Indoevropců a jejich	64

migrace 67 — Nářeční diferenciacie indoevropštiny, skupina sate-
mová a kentumová 69 — Otázka baltoslovanské jednoty 70.

IV. CELKOVÝ PŘEHLED VÝVOJE SLOVANŠTINY 75

Počátky slovanštiny a růst jejích specifických rysů 75 — Starší
a mladší období ve vývoji praslovanštiny 76 — Formace jazyků
národnostních 78 — Zjednodušování systému mluvnických kate-
gorií 79 — Slovanské sloveso 80 — Celkový ráz vývoje slovanského
hláskosloví 82. — Vývoj mluvnických tvarů 84 — Vývoj větné stav-
by 91 — Vývoj lexikálního složení 93 — Vzájemné ovlivňování slo-
vanských jazyků 94 — Vývojová periodisace slovanských jazyků 97.

V. HISTORICKOSROVNÁVACÍ PŘEHLED SLOVANSKÉHO HLÁSKOSLOVÍ 100

1. Indoevropské východisko 100
Systém indoevropských samohlásek 100 — Přízvuk 102 — Sou-
hlásky 103.

2. Období praslovanské 104
Hláskový systém nejstaršího období praslovanštiny 104 — Palata-
lisace souhlásek 106 — Palatalisace samohlásek 113 — Zánik závře-
ných slabik 114 — Prothese a hiát 120 — Hláskové změny v konco-
vých slabikách 121 — Přejchod samohláskové kvantity v kvali-
tu 122 — Nová samohlásková kvantita a její vývoj 123 — Pří-
zvuk 124 — Hlásková stavba slova a hláskové alternace 126.

3. Od doby feudální po dnešní stav 128
Jerové změny 128 — Zánik nosovosti samohlásek 132 — Vývoj
samohlásky *ě* (jat) 133 — Splynutí *i* a *y* 135 — Depalatalisace
samohlásek 136 — Palatalisace samohlásek 137 — Vývoj samo-
hláskové kvantity 138 — Změna samohláskové kvantity v kvali-
tu 140 — Redukce nepřívzvučných samohlásek 141 — Přízvukové
změny 141 — Vkladné souhlásky a nová prothese 143 — Stahování
a haplogie 145 — Rozvoj párové měkčnosti souhlásek 146 —
Depalatalisace souhlásek 147 — Změna *g* > *h* 149 — Znělostní
změny souhlásek 150 — Zjednodušování souhláskových skupin 151 —
Vokalisace souhlásek 152 — Hláskové změny nesystémové 153.

VI. PŘEHLED VÝVOJE SLOVANSKÉHO TVAROSLOVÍ 154

1. Celkový ráz slovanské flexe 154

2. Období jazykové jednoty Slovanů 157

A. *Skloňování* 157

Celkový ráz slovanské deklinace 157 — Deklinační tvary substantiv
a jednoduchých adjektiv 161 — Deklinace zájmen 168 — Složená
adjektiva 170 — Číslovky 171.

B. *Časování* 173

Celkový ráz slovanského slovesa 173 — Slovesné třídy 176 — Slo-
vesný vid 178 — Osobní koncovky 180 — Slovesné časy, způsoby
a rody 182 — Jmenné (neurčité) tvary slovesné 185.

<i>C. Pomocná (gramatická) slova</i>	188
Předložky 189 — Spojky 190 — Částice 190 — Pomocná slovesa 191.	
3. Od doby feudální až po dnešní stav	191
<i>A. Skloňování</i>	191
Hlavní vývojové linie 191 — Deklinace substantiv 193 — Adjektiva jmenná a složená 199 — Stupňování 201 — Zájmena 202.	
<i>B. Časování</i>	203
Celkový ráz vývoje 203 — Důsledky hláskových změn a působení analogie 203 — Nové vidové odvozeniny 208 — Jmenné (neurčité) tvary slovesné 209 — Slovesné časy, způsoby a rody 210.	
<i>C. Gramatická slova</i>	216
Předložky 216 — Spojky 216 — Částice 216.	
VII. VYBRANÉ KAPITOLY ZE SROVNÁVACÍ SKLADBY	217
1. Celkový ráz slovanské věty	217
Hlavní vývojové tendence 217 — Základní typ slovanské věty 217 — Polovětné konstrukce 220 — Větotvorné prostředky 221.	
2. K dějinám slovanského infinitivu	225
Infinitivní vazby v překladové literatuře 226 — Zanikání a šíření infinitivu 227.	
3. Participiální vazby	228
4. Rozdíly v užívání určitých tvarů slovesných.	229
5. Rozdíly v užívání pádů	231
Bezpředložkové vazby ustupují předložkovým 231 — Přesuny v užívání bezpředložkových pádů 232.	
6. Pořádek slov (slovosled).	235
Aktuální větné členění 235 — Postavení slovesa 236 — Poloha přívlastku 238 — Poloha nepřízvučných slov 239.	
7. Člen v slovanských jazycích.	241
Člen a jeho rozšíření v indoevropských jazycích 241 — Poměry v jazycích slovanských 243.	
8. Některé zvláštní typy vět.	245
Věty bezpodmětē 245 — Věty eliptické 247 — Věty záporné 248.	
9. Hypotaxe	250
Hypotaxe jako výraz složitějších potřeb vyjadřovacích 250 — Věty vztažné 251 — Věty spojkové 252 — Asyndetická hypotaxe 254.	
VIII. ZÁKLADY SROVNÁVACÍ LEXIKOLOGIE	256
1. Lexikální složení jazyka a jeho vývoj	256
Slovní zásoba jazyka a základní slovní fond 256 — Struktura slovní zásoby 257 — Tvoření pojmenování 258 — Pojmenování popisná a značková 261 — Synonyma a homonyma 262 — Vlastní jména 263 — Změny v lexikálním složení jazyka 263 — Lexikální etymologie 265.	

2. Základní typy tvoření slov	266
3. Lexikální složení praslovanštiny	270
Indoevropský základ slovanské zásoby slovní 271 — Lexikální paralely balto-slovanské 273 — Lexikální paralely germánsko-slovanské 274 — Slova původu řeckého a románského 276.	
4. Hlavní tendence ve vývoji lexikálního složení slovanských jazyků	277
Lexikální složení staroslověnštiny 277 — Situace v ostatních slovanských jazycích 279.	
IX. STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN SPISOVNÝCH JAZYKŮ SLOVANSKÝCH	284
1. Období feudální	284
Sociální podmínky rozvoje knižní vzdělanosti 284 — Kulturní dialekty jako základ spisovných jazyků 285 — Staroslověnština, její počátky a rozvoj 286 — Církevní slovanština a její redakce 293.	
<i>Oblast východoslovanská</i>	<i>295</i>
Jazyková diferenciacce v staroruském písemnictví 295 — Poměry v oblasti běloruské a ukrajinské 296.	
<i>Oblast jihoslovanská</i>	<i>297</i>
Následky turecké invaze 297 — Poměry v Bulharsku 298 — Pronikání srbocharvátštiny do administrativy a literatury 298 — Počátky spisovné slovinštiny 300.	
<i>Oblast západoslovanská</i>	<i>302</i>
Počátky a rozvoj spisovné češtiny 302 — Spisovná polština 307 — Počátky knižní vzdělanosti u Lužických Srbů 310.	
2. Od kapitalismu k socialismu	311
Celková situace 311.	
<i>Oblast východoslovanská</i>	<i>311</i>
Novodobá spisovná ruština 311 — Ukrajínština a běloruština 315.	
<i>Oblast jihoslovanská</i>	<i>318</i>
Počátky spisovné bulharštiny a její rozvoj po osvobození Bulharska 318 — Spisovná makedonština 322 — Novodobá spisovná srbocharvátština 324 — Novodobá spisovná slovinština 326.	
<i>Oblast západoslovanská</i>	<i>328</i>
Spisovná čeština 328 — Počátky spisovné slovenštiny a její rozvoj 331 — Novodobá spisovná polština 334 — Rozvoj spisovných jazyků v Lužici 336.	
X. SLOVANSKÉ PÍSMO	340
Písmo u Slovanů v době předcyrilometodějské 340 — Hlaholice 341 — Cyrilice, poměr k hlaholici a k abecedě řecké 348 — Rozšíření a vývoj cyrilice 349 — Latinka u Slovanů 350.	
<i>Srovnávací tabulka slovanského písma</i>	<i>353</i>

XI. CHARAKTERISTIKY JEDNOTLIVÝCH SLOVANSKÝCH JAZYKŮ	356
1. Skupina jižní	356
Staroslověnština 356 — Bulharština 360 — Makedonština 364 — Srbocharvátština 365 — Slovinština 370.	
2. Skupina západní	372
Čeština 372 — Slovenština 376 — Lužická srbština 380 — Polabština 384 — Kašubština 386 — Polština 387.	
3. Skupina východní	391
Ruština 391 — Běloruština 396 — Ukrajinština 399.	
XII. STRUČNÝ NÁRYS DĚJIN SROVNÁVACÍ SLOVANSKÉ JAZYKOVĚDY	403
Počátky srovnávacího studia slovanských jazyků 403 — Josef Dobrovský 404 — Pokračovatelé Dobrovského 407 — Miklošič a jeho doba 410. — V. Jagič, jeho současníci a následovníci 413 — Období 1918—1950 421 — Nástup marxistické slavistiky 423.	
XIII. UKÁZKY PARALELNÍHO TEXTU JEDNOTLIVÝCH SLOVANSKÝCH JAZYKŮ	425
Staroslověnsky 425 — Církevněslověnsky (novodobý text) 426 — Bulharsky 426 — Srbocharvátsky 427 — Slovinský (novější překlad z řečtiny) 428 — Česky (text kralický) 428 — Česky (novodobý překlad) 429 — Slovensky 429 — Hornolužickosrbsky 430 — Dolnolužickosrbsky 431 — Polsky 431 — Rusky 432 — Bělorusky 433 — Ukrajinsky 433 — Ukázka makedonského textu 434.	
VÝKLAD ZKRATEK A ZVLÁŠTNÍCH GRAFICKÝCH ZNAČEK	435
BIBLIOGRAFIE	438